

in s prikloni vzemo denar, kateri jim človek sam da. Čuden napredek je to, da imamo v novejših časih tudi roparje v frakih.

Kakor sem že dejal, dekleta bi najlože pokazale svetu, da pod svetlo obleko ni samo poštenost doma. Naj govori pregovor, da obleka ne stori človeka, v sedanjosti je resnično, da ga le ona stori. Žnabiti je bil ta pregovor resničen takrat, ko je bil iznajden; ali s časom se je izpremenil svet, in zato bi se moralo tudi spremeniti mnogo pregovorov. Dekleta bi pa najlože zopet temu staremu pregovoru podelile svojo veljavo, — če bi hotele. To je pa najhujše, ker nočejo. Pa tudi mnogi stariši nočejo tega, hči mora nališpana hoditi in sicer zató, da ložje vjame kacega ženina. In kako se povzdigujejo stariši in hčere nad tacimi, ki niso nališpani. Čuden, čuden je ta svet, in ni čuda, da stari ljudje vedno želé nazaj onih lepih starih časov.

Obernem se tedaj do mater, onih zvestih varhinj svojih hčera s dobromislečim opominjevanjem, naj zatirajo kolikor mogoče nagnenje do lišpanja, in naj ga še same ne pospešujejo. Ako ima njihova hči lepe telesne in duševne lastnosti, bo lahko tako dobila ženina; ako si ga bo pa pridobila z lišpom, bode postala nesrečna žena. Nesrečen bode pa tudi njen mož. In čemú nesrečo množiti na tem svetu, saj jo je že tako dovolj. Bolje je, da se hči nikdar ne omoži, kakor pa če bi bila nesrečna ona in njen mož celo življenje. (Dalje prih.)

Matej Ravnikar Poženčan.

Kar je mati pripovedovala, kar stara popevala, to je lično posnemal in v duhu narodnem opéval V. Vodnik ter za rojakom svojim Zakotnikom (P. Dismas a s. Elisabetha Carn. Schischkanus, alias Joseph Sakotneck — † 1793 — collegit ruri in plebe antiquissimas Carniolicas cantilenas etc. cf. Bibliotheca Carniol. 1862 pg. 16.) nabiral tudi sam narodne pesmi slovenske. O njegovih dobi so zaslovéle krasne narodne serbske; po Kraljedvorskem Rokopisu l. 1817/18 staročeske, in prav po njih vnet začne Fr. L. Čelakovský (r. 1799, u. 1852) na svetlo dajati narodne slovanske l. 1822 — 25 ter vzbujati rodoljube k njihovemu nabiranju in vzajemnemu priobčevanju. Na Slovence se v predgovoru k svojim slovanskim pesmam obrača na pr.:

„Šta Vi . . . Slavjani, koji prebivate na plodonosnih bréžinah Save i Drave i drugih méstih? Obdélavate li vi mukom zamuknuti polja vaša? Gonite li vi bez pèsamah na pašu stada vaša? Zar bez pèsamah sprovdjate danke života? Nalazilo bi se bez dvojimbe i kod vas pèsamah, nu neima koi bi ih tražio“. Istina, g. Čelakowski, prava istina! odgovarja mu Stanko Vraz nato. Mile naše sestre na Muri, gornjoj Dravi, i gornjoj Savi (o tima bo je govor) pèvale su, i sveudilj jošter pèvaju il

pléville, il žito žele, ili tarle, ili prele, ili stada pasle, il vodu ili travu nosile. Ne zamnéva samo zavičaj njihov od ranoga jutra do mårklike noći od slovenskih veselih pèsamah, dapače oživljuju one š njimi s jedne strane gradove i varoši Horvatske, a s druge opominjaju nevérne brégove Blatnoga jezera na davno minule véke. — Nu, žalibože, ne rodi se čovék, koí bi ove iz duše izlazeće glasove prikupljao, uređjivao i svétu saču- vao bio“.

Tako je bilo; toda — na poziv verlega Čelakovskega in nekega pevskega društva Dunajskega jeli so i Slovenci zapisovati in vredovati ljudske pesmi, pobožne in posvetne, jih popravljati, ponarejati ter priobčevati, kakor Valentin Stanič na Goriškem, Bl. Potočnik pa L. Dolinar na Kranjskem, Peter Dainko na Štajarskem, kateri (r. 1787, u. 1873) poleg „sto cirkvenih ino drugih pobožnih pesmi“ l. 1826 dá l. 1827 v Radgoni v 8ⁱ str. 227 na svetlobo „Posvetne pesmi med slovenskim narodom na Štajarskem“. — Skoro potem pribrenči „Krajska Čbelica“ l. 1830—33 s svojimi umetnimi in narodnimi a zgolj posvetnimi pesmami. To pa zaskerbí nektere pobožne domoljube, češ, ta reč utegne pohujšljiva in zapeljiva biti našemu ljudstvu (pr. v Kr. Čbelic. II. Prešern. Nova Pisarija i. t. d.) in njej nasproti jamejo skladati svete in kratkočasne, toda skozi in skozi npravne pesmi, kakor Luka Dolinar (r. 1794, u. 1863), kateri v tehtnem predgovoru k svojim „pesmam v godove in praznike celiga leta“ v Ljubl. 1833. 8. VI. str. 250 piše na pr.:

„Ker nam je veselje do petja perrojeno, de hudič kakih gerđih in ostudnih pesem ne zatrosi in z' njimi naših serc ne popači, je Bog Psalme dal, de imamo od njih ne samo duhovni prid, ampak tudi kratik čas: zakaj iz posvetnih pesem pride žalost in škoda, in veliko težavnih reči, katere naredé dušo slabji in bolj mehkužno, iz duhovniga petja pa izvira velik dobičik, posvečenje serca in prava modrost, ker sveti duh hitro v serce pevca perleti . . . Pojte torej, prelubi pevci in pevke svete pesme; verzite od sebe tiste posvetne popevke, z katerimi vrage kličete, angela varha odganjate, dušo ranite, vest obtežate; pojte jih sami sebi ali drugim; doma ali na delu, v delovnikih in praznikih, de bote deležni duhovniga dobička (Str. IV. V.)“.

Vzlasti pa je bil Anton Slomšek (r. 1800, u. 1862), kateri je — v Ljubljani nekaj časa Prešernov součenec — postal v Celovcu prihodnjim duhovnikom, kasneje vsemu slovenskemu ljudstvu nekako duhovni voditelj po spisih svojih od l. 1832 i. t. d. Po njem vzbujevan je Matija Ahacel (r. 1797, u. 1845) na svetlo dal v Celovcu l. 1833 „Koroške in Štajerske pesmi“. Enokoljko popravlene in novo zložene v 8. str. 162, kjer se v predgovoru opominjajo ljubi Slovenci na pr.:

„Vém, da lepe pesmi radi pojete, ino z petjam sebi kratek čas,

drugim veselje delate, Bogu pa čest ino hvalo dajate. Nate! tukaj se jih vam eno čedno zbranje nar lepših pesmi podá, katere so polne lepih naukov, ino zalih, nedolžnih rožic pevske umnosti . . . Lepo vas prosim, ljubi brati ino sestre slovenskiga rodu, posebno vas mladenče ino mladenčice! opustite vse nesramne, vmazane, klafarske ino nespodobne pesmi, katerih je sama peklenska hudoba po svojih pomagavcih toljko na svet (kak ljuke v pšenico) zasjala. Skoz nje se le pošteni pohujšajo, nedolžni zapelajo, ino Bog se žali. Nikar gerdo, temuč le pošteno petje vam pravo ino stanovitno veselje daja. Pojte le, pa pojte pošteno, ino najte, da se vaših bogaboječih ino nedolžnih pesmi slaven glas po dolinah razlega, po hribih razdeva ino po gorah do nebes vzdiguje (Str. 5. 6.)“.

Dr. Fr. Prešern dobro vedoč, kdo tukaj govori in kam vse te pesmi z nauki vred merijo, zloží „Ahacelnovim pesmam“ znani zabavljivi napis (šuri — muri), Slomšek pa, kateri je l. 1834 spisal „Keršansko Devištvo“, potem „Življenja srečen pot za mladenče“, o njegovem prihodu v Ljubljano l. 1837 sam izročí šaljivega seršena:

Ker stara para zlomek
„Devištva“ preveč vzal,
Je mlajši njega Zlomšek
Prodajat ga začel.

Kakor drugi rodoljubi slovenski — je tudi Ravnikar že l. 1823 skladati jel pesmi slovenske, predstavljati iz nemščine, pobirati in spisovati si razne narodne, pobožne in kratkočasne, ponarejati jih po Vodnikovih, po Čbelici in celo po Ahacelnovih, najprej v Ternji na Pivki, v živo pa na Gori nad Sodražico.

Bilo je med l. 1833 — 38, da sta dva sloveča domoljuba od nasprotnih strani pogostoma hodila po slovénških deželah in véрно opazovala naše ljudstvo v ta namen, da bi mogla kaj storiti njemu v korist in domovini na slavo. Pervi je bil A. Slomšek (gl. A. Mart. Slomšek von Fr. Kosar. Marburg. 1863. 8. 326. pg. 21 — 40.); drugi je bil Stanko Vraz (gl. Dála Stanka Vraza. V. U Zagrebu. 1877. 8. XXI. 432). Sad svojega potovanja po slovénških pokrajinah je le-tá priobčil v knjigi: „Narodne pèsni ilirske, koje se pèvajú po Štajerskoj, Kranjskoj, Koruškoj i zapadnoj strani Ugarske“. Skupio ino svet izdao Stanko Vraz. Razdélak I. U Zagrebu. 1839. 8. XXII. str. 204.

Na drugem listu je čitati: „Učenomu gospodinu Vuku Stefanoviću Karadžiću . . . ovu knjigu u znak harnosti za ugodne nauke, koje prima čitanjem njegovih narodnih děläh, posvetjuje Stanko Jozipović Vraz, Slovenac Cerovčanin“. — V predgovoru kaže, da so v zbiranju narodnih pesmi podpirali ga drugi — „u čem mi někoja gospoda domorodci pripravnimi rukami priskočise . . . Na svàrsi ovih rěčih zahvaljujem svoj gospodi domorodcem, koji su me u sabiranju i

izdavanju ove knjige gradivom podpomogli, moleći ih, da mi i u naprédak svoje prijateljske ruke neuztegnu“ . . . V kazalu so oni domorodci pri posamesnih pesmih imenovani na pr. M. Prelog, Jos. Muršec, Dr. Prešern, M. Kastelic, Ant. Rudež i. t. d.; naslednje pesmice pa so zaznamnjane le z zvezdico (*): „Ribniška Alenčica; Poljska kraljica; Dominkova Ančika; Ribniška Jerica; Hlevar; Nezvesti gospod; Marjetica ino Terdoglav; Jezd k ljubici“. — So pa vse iz zbirke Ravnikarjeve, kateri se — sam duhoven — berž ko ne z ozirom na omenjene besede o posvetni poeziji slovenski ni pustil tiskati po imenu. — Da pa je narodne pesmi Poženčan verlo nabiral, o tem pripoveduje Vraz str. XI. XII. na pr.:

„Izmedju njegovih (Vodnikovih) naslédnikah zaslužuje sveusàrdnu čast i pohvalu krajnski vlastelin g. Andria Smole. On ne samo što je prepisivao iz ustih naroda pèsni, nego je i naimao sposobne zato ljude, blagodarno naplatjujući trude njihove. Nèkoje od pèsamah njegove sбирke pritislute su u II. i III. razdélku Krajnske Čbelice. I vlastelin g. A. Rudež; slavni krajnski pèsnik Dr. Fr. Prešern, bibliotekar M. Kastelic, prečastni g. M. Ravnikar sakupili su u Krajnskoj više komadah narodnih pèsamah. — Nu ovi sabiraoci ne prelaziše granice Krajnske, i kao dèlo samoga diletantizma ostà trud njihov ponajviše u rukopisih, i tako obćenoj potreboći neodgovori. Svestranoj ovoj potreboći težio je pàrvi zadovoljiti Poljak Milan Korytko. On došavši god. 1837 u Ljubljanu prigàrli cèlom dušom taj poso, zato upravi na Krajnce proglas jedan (vid. Ilirisches Blatt Nr. 23. 1838), u kojem on obeća, da će sve blago na narodnom polju sakupiti. Njemu izručiše i g. g. Smole, Rudež, Dr. Prešern, Kastelic i Ravnikar svoje rukopise“.

Emiliju Koritku.

Na Gori sredi rož ograja
Zaslišim en klopit klopot,
Jezde dorata eden haja —
Kdo pride k meni in od kod?

„Osoda v Krajno me vodila,
Mi novi gost prijazno dé —
Dežela Poljska me rodila,
Emilj Koritko mi ime.

Nesreča tira me po sveti
Samo zato, ker sim Poljak;
Moj rod obsojen je terpeti,
De žuli jarem ga težak.

Če barka in predraga roba
Pogrezne se v strašno morje:
Leto ti živa je podoba
Osode moje preterde.

Pa tukaj petje me slovensko
H zavedi novimu budi;
To petje vem, de ni sirensko,
Za njim serce mi hrepni“.

Poljak, Slavjan si in prijatelj!
Mu rečem jez na to vesel,
Li srečen duh te sim perpratil:
Slavjan Slavjana bo objel.

Domač Parnas je tukaj, stopi
Slovenjih pevski sliši zbor,
Visoko per nebeškim stropi
Pozabi teže, šum, pomor!

Pokorščina.

(Dalje in konec.)

Pride pa še drug uzrok, zarad katerega je pokorščina neogiblivo potrebna. Pokoren biti je vsak človek dolžan, tu ni ga razločka v starosti ali stanu. Pokorščina mora biti v državi, v cerkvi, v družbinem občevanji; pokorščina je podlaga vsemu npravstvenemu in socialnemu redu. A otrok se mora izobraževati za praktično življenje; pridobiti si mora glavnih kreposti, ki so pogoj vsaki npravni povzdigi in vsaki čudoredni delavnosti, pridobiti si mora spretnosti, še preden npravna misel more delati iz prostega nagiba. Človek gre, kamor ga serce pelje; a on se mora svojemu nagnjenju zoperstaviti, svoje želje mora krotiti, ako motijo npravstveni red. V zreli starosti pamet razlaga postavo. Dokler pa še pameti ni, mora otroku na strani stati odgoja, ki mu daje postave, tuja veljava, in njena zapoved nadomestite pamet, ki se še ni razvila. Ko pa človek svojo voljo uklanja veljavi, zgodi se, da se odvadi vstrezati čtnosti.

Npravstvena odgoja si v prvi versti prizadeva, da utemelji značaj, a značaj je v tem, da človek ravna po načelih. Od kraja so šolska načela, pozneje pa pravila človeštva. Od kraja je otrok pokoren postavi; sicer so načela tudi postave, a subjektivne, ker izvirajo iz človekovega razuma. Značaj otrokov posebno učencev, razodeva se v pokorščini. Od kraja mora človek samovoljnost podvreči uredjeni volji rejnikov; potem naj se uči svojo voljo uklanjati postavi, ki v njem govori, da postane sam postava in tako polnodoben. Nekateri mislijo, volja dobiva moč in samostalnost le tako, ako se prosto giblje brez vsacega omejenja. Za odgojo ni ga slabejšega pravila od tega. Ko se svet derži tega načela, razumemo lahko marsikatero znamenje časa in to nam opraviči občno pritožbo, in lastna skušnja uči, da si mladina ne da nič dopovedati, da se brani vsacega utesnjenja in misli, da je uže prikračena v njenih pravicah, ako se kdo skuša zoperstaviti njeni razuzdanosti.

Šolska odgoja noče zatreti svobodne volje v človeku, marveč hoče taisto vzgojiti. Le samovolja, samopridnost se mora vtesniti, a volja vterditi in vkrepiti za dobro in pametno.

Sicer je pokorščina in podložništvo pod tujo voljo včasih nadležno, in mladina bode h kratki hotela znabiti se vezi. Narava pri ljudeh je zelo različna, a vendar vsaka hoče biti neodvisna toliko, kolikor narava sama